

ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಃ ಪ್ರಸೀದತು

ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸ ರಚಿತ

ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಪುರಾಣ

ಭಾಗ – ೨

ಕುಮಾರಿಕಾ ಖಂಡ, ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡ, ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡ*

*(ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡ ಭಾಗ - ೩ರಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ)

ಅನುವಾದ- ಲೇಖಕರು ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ

ಪಂ. ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಪ್ರಶಸ್ತಿ, ರಾಜ್ಯಪ್ರಶಸ್ತಿ

ರಾಮಕೃಷ್ಣ ದಾಲ್ಮಿಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶ್ರೀವಾಣಿ ಅಲಂಕರಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತರು

–: ಪ್ರಕಾಶಕರು :–

ಖೋಡೇ ಫೌಂಡೇಶನ್

ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟಣಾ ವಿಭಾಗ

ನಂ. 9, ಮೊದಲನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಗಾಂಧಿನಗರ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ದೂರವಾಣಿ : 22956573, 22956505

ಫ್ಯಾಕ್ಸ್ : 0091-80-22956570

0091-80-22956508

SKANDA MAHAAPURAANA of Bhagavan Sri Vedavyasa Maharshi, edited and translated in to Kannada by Rajyaprashasti, Rashtraprashasti, Ramakrishna Dhalmia Lakshmi Shreevani Alankarana Prashasti Puraskrutha Panditha Sri Pandarinathacharya Galagali, Vishveshwara Nagara, Shanthi Colony, Hubli-580032 Ph : (0836) 2250250

First Edition : 1967

Second Edition : 2007

No. of Pages : x + 600

No. of Copies : 1,000

Price : Rs. 162 = 00

Printed at : **SRI VENKATESHWARA PRINTERS**
No. 3, Yellappa Road, Susheela Road Cross
Chickmavalli, Lalbagh Crumbigal Road Cross
BANGALORE-560 004
Phone : 26573001

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಾರತೀಯಧರ್ಮ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟಸ್ಥಾನವಿದೆ. ವೇದ, ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಅನಂತರ ಪುರಾಣಗಳೇ ಭಾರತೀಯರ ಆಚಾರ, ವಿಚಾರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತವಾದ ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ. ''**ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಾಭ್ಯಾಂ ವೇದ ಸಮುಪ ಬೃಹಂಯೇತ್**'' ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ವೈದಿಕದರ್ಶನಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ವೇದಾರ್ಥಗಳು ವೇದ್ಯವಾಗುವುದು ಪುರಾಣಗಳಿಂದಲೇ.

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದ ಹದಿನೆಂಟು ಮಹಾಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡದು ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣ, ಪರಮೇಶ್ವರನ ವರಕುಮಾರನಾದ ಕುಮಾರ ಸ್ವಾಮಿ ಅರ್ಥಾತ್ ಸ್ಕಂದದೇವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸ ಹೊರಟ ಈ ಮಹಾಮಹತ್ತರವಾದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಶಿವ-ವಿಷ್ಣು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ದೇವಧಿದೇವತೆಗಳ ಚಾರುಚರಿತ್ರೆಗಳೂ ಚೇತೋಹಾರಿಯಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ರಸಾಳವಾಣಿ ಯಿಂದ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಅನೇಕಾನೇಕ ರಾಜವಂಶ, ಮುನಿಕುಲ, ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ಬದುಕಿನ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬವಣೆ, ಸ್ವೈರಣೆ, ಉತ್ಥಾನ-ಪತನ, ಪುರೋಗತಿ-ಪರಾಗತಿ, ಸುಖ-ದುಃಖ, ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ವಿಕೃತಿ, ಸಂತಾಪ-ಸಂತಸ ಮುಂತಾದ ಅವಸ್ಥಾಂತಗಳನ್ನು ಸುರುಳಿ ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುತ್ತ ಈ ಪುರಾಣವು ಮನುಕುಲವು ನಡೆದುಬಂದ ದಾರಿಯ ಗೆರೆ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವ, ಮುನಿ, ಋಷಿ, ರಾಜರಂತೆ ದೀನ- ದಲಿತರ ಯಾತನಾಮಯವಾದ ದಾರುಣ ಜೀವನದ ಹೋರಾಟ ಅಪಾಯ ಉಪಾಯ ಉದ್ಧಾರ ಉತ್ಕರ್ಷಗಳ ಚಿತ್ರಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣೆದುರು ಬಿಡಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಕೈವಲ್ಯದತ್ತ ಅನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಪಡೆಯುವ ಸತ್ಯದ ಸತ್ಪಥ ಮುಕ್ತಿಯಮಂದಿರ ಮುಕ್ತದ್ವಾರವಾಗಿದೆ. ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣ ಎಲ್ಲಾ ಜಾತಿಜನಾಂಗದವರಿಗೂ ಎಂದು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಪುರಾಣದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ, ದೇವತೆ ಸ್ಕಂದ ಹಾಗೂ ಅವನ ತಂದೆ ಪರಶಿವ. ಮಹಾಭಾರತದಂತೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಶ್ಲೋಕಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಬೃಹದ್ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ನೀತಿ-ನಿಯಮ, ದೈವವಾದ, ಪೌರುಷವಾದ, ಪ್ರಯತ್ನ-ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ, ವಿಧಿವಿಲಾಸ, ದುರಾಚಾರದ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ, ಸದಾಚಾರದ ಮಧುರಫಲ, ಸತ್ಯ ಅಹಿಂಸೆ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಹಾಗೂ ನೀತಿ ವಚನಗಳ ಮೂಲಕ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸುವಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ.

ಮಹಾಮುನೀಷಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಂಹಿತಾತ್ಮಕವಾದ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿಯ ಸೂತ ಸಂಹಿತೆಗೆ 'ಸೂತ ಸಂಹಿತಾತಾತ್ಪರ್ಯ ದೀಪಿಕಾ' ಎಂಬ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಖಂಡಾತ್ಮಕ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ಸಂಹಿತಾತ್ಮಕ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ಎರಡೂ ಕೂಡಿಯೇ ಒಂದು ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಕಂದ ಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇಡಿಯಾಗಿಯೇ ಇಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ನಾವು ಮೊದಲು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಹಾಗೂ ಮುದ್ರಿತವಾದ ಖಂಡಾತ್ಮಕ ಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಅನಂತರ ಸಂಹಿತಾತ್ಮಕ ಭಾಗವನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಕೊಡಲಾಗುವುದು.

ಮುಂಬೈ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ವಂಗವಾಸಿ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರು ಮುದ್ರಿಸಿದ ಎರಡೂ ಖಂಡಾತ್ಮಕ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಮನಾಗಿದೆ. ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ (೧) ಮಾಹೇಶ್ವರ ಖಂಡ (೨) ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡ (೩) ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡ (೪) ಕಾಶೀ ಖಂಡ (೫) ಆವಂತ್ಯ ಖಂಡ (೬) ನಾಗರ ಖಂಡ (೭) ಪ್ರಭಾಸ ಖಂಡ ಎಂದು ಏಳು ವಿಭಾಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೇ ಮಹೇಶ್ವರ ಖಂಡ, ವಿಷ್ಣುಖಂಡ, ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕೇದಾರಖಂಡ, ಕುಮಾರಿಕಾ ಖಂಡ, ಅರುಣಾಚಲ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಖಂಡ (ಪೂರ್ವಾರ್ಧ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಸಹಿತ) ಎಂದು ಮೂರು ಉಪಖಂಡಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಎರಡನೆಯದಾದ ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟಾಚಲ ಮಹಾತ್ಮ್ಯ, ಅಥವಾ ಭೂವರಾಹ ಖಂಡ, ಉತ್ಕಲಖಂಡ ಅಥವಾ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ವಿಶಾಲಾ ಖಂಡ ಅಥವಾ ಬದರಿಕಾಶ್ರಮ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ವೈಶಾಖ ಮಾಸ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಅಯೋಧ್ಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಎಂದು ಉಪವಿಭಾಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ಮೂರನೆಯದಾದ ಬ್ರಹ್ಮಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸೇತು ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಖಂಡ, ಧರ್ಮಾರಣ್ಯ ಖಂಡ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಖಂಡ, ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರ ಖಂಡ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಕಾಶೀಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪೂವಾರ್ಧ ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಇದ್ದು ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾಶೀಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾದೇವರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳೂ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.

ಐದನೆಯದಾದ ಆವಂತೀ ಖಂಡ ಅಥವಾ ಆವಂತ್ಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಆವಂತೀ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ, ಚತುರಶೀತಿಲಿಂಗ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (ಎಂಬತ್ನಾಲ್ಕು ಲಿಂಗಮಹಿಮೆ) ಮತ್ತು ರೇವಾಖಂಡಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ರೇವಾಖಂಡದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಕಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆರನೆಯದಾದ ನಾಗರಖಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಹಿಮಾ ವರ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ಏಳನೆಯದಾದ ಪ್ರಭಾಸಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏಳು ಭಾಗಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. (೧) ಮಾಹೇಶ್ವರ ಭಾಗ (ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ).

(೨) ವೈಷ್ಣವ ಭಾಗ (೩) ಬ್ರಾಹ್ಮ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (೪) ಕಾಶೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (೫) ರೇವಾ ಉಜ್ಜೈನೀ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ (೬) ನಾಗರ ಭಾಗ (೭) ಪ್ರಾಭಾಸಿಕ ಭಾಗ (ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾಸ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮತ್ತು ದ್ವಾರಕಾ ಮೊದಲಾದ ಇತರ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಹಾಗೂ ಮಹಾದೇವರ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ). ಇದು ನಾವು ಅನುವಾದಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಏಳು ಖಂಡಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ರೂಪರೇಷೆ.

ಕಾಲಿಕಾ ಖಂಡದ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತಾರ

ಸನತ್ಕುಮಾರ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕಾಲಿಕಾ ಖಂಕಡದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮಹಿಮೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಖ್ಯಾನ ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಿದ್ದು ಐದುನೂರು ನದಿಗಳ ಉಗಮಾಗಮಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಜಾತಿ ಮತ ಆಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಕರ್ಮಗಳ ಬೋಧನೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಾಚಾರ ಕುಲಾಚಾರಗಳ ವಿವರಣೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಭೂಗೋಲ ವರ್ಣನೆಯೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ (೧) ಕ್ಷೇತ್ರಖಂಡ, (೨) ತೀರ್ಥಖಂಡ (೩) ಕಾಶೀಖಂಡ (೪) ಸಹ್ಯಾದ್ರಿಖಂಡ (೫) ಹಿಮಾಚಲ ಖಂಡ (೬) ಮಲಯಾಚಲ ಖಂಡ (೭) ವಿಂಧ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ (೮) ಮೋಕ್ಷ ಖಂಡ (೯) ಪ್ರಭಾಸ ಖಂಡ (೧೦) ಪುಷ್ಕರ ಖಂಡ (೧೧) ನಾಗರ ಖಂಡ (೧೨) ನರ್ಮದಾ ಖಂಡ (೧೩) ಶ್ರೀ ಶೈಲಖಂಡ (೧೪) ಅವಂತಿ ಖಂಡ (೧೫) ಗೌರೀಖಂಡ (೧೬) ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಖಂಡ (೧೭) ಕೇದಾರಖಂಡ (೧೮) ಹರಿದ್ವಾರ ಖಂಡ (೧೯) ಸೇತುಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಖಂಡ (೨೦) ಕಾಳೀಖಂಡ (೨೧) ವ್ರತೋಪಾಖ್ಯಾನ ಖಂಡ (೨೨) ನದೀಖಂಡ (೨೩) ಧರ್ಮಖಂಡ (೨೪) ದೇಶಖಂಡ (೨೫) ವರ್ಷ ಖಂಡ. ಹೀಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ಖಂಡಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತರ ಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ಈ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತ ಎಂದು ಹೇಳಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಪುರಾಣ ವಿಭಾಗಗಳ ಉಪ ಸಂಹಿತೆಗಳೂ ಖಂಡೋಪಖಂಡಗಳೂ ದೇಶದ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ ಅಮುದ್ರಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪಲಬ್ಧವಿರುತ್ತದೆ.

ಅಂಬಿಕಾ ಖಂಡ, ತಾಪೀಖಂಡ, ಕನಕಾದ್ರಿಖಂಡ, ಭೀಮಾಖಂಡ, ಶಿವರಹಸ್ಯ ಖಂಡ, ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ ಖಂಡ, ಬೃಹತ್ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ತರ ಖಂಡ, ಪರ್ವತ ಖಂಡ, ಅಯೋಧ್ಯಾ ಖಂಡ, ಮಥುರಾ ಖಂಡ, ನಿರ್ವಾಣ ಖಂಡ, ಉಮಾಖಂಡ, ಪರಶುರಾಮ ಖಂಡ, ಭೂಖಂಡ, ಪೌಂಡ್ರ ಖಂಡ, ಚಮತ್ಕಾರ ಖಂಡ, ಕರತೋಯಾ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪುರಾಣಾಖ್ಯಾನಗಳು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣಾಂತರ್ಗತ ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ.

ಅನೇಕ ಪ್ರಾಚೀನ ತಾಂತ್ರಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳ ಉದ್ಧರಣೆಯು ಕಂಡು ಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣವು ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಮೂರು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಭಗವಾನ್ ಬಾದರಾಯಣರಿಂದ ಸಂಹಿತಾರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂದು ಒಪ್ಪಲೇ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಹಿತಾ ಭಾಗವು ಲುಪ್ತವಾಗತೊಡಗಿದಾಗ ಅಳಿದುಳಿದ ಸಂಹಿತೆಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಖಂಡಶಃ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಬಂದ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗಿದ್ದ ರೂಪಕ್ಕೆ

ಇಳಿದಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಈಗಲೂ ಸಂಹಿತಾ ಭಾಗದಲ್ಲಿದ್ದ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣವೂ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಸ್ತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಮುದ್ರಿತ ಹಾಗೂ ಅಮುದ್ರಿತ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತಲಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಕೆಲವು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ್ನೂ ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಸಿ ಕೊಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಕೃತ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಪಾಂಡುಲಿಗಳ ಪಾಠಾಂತರ ಸಂಶೋಧನ ಭಾಷಾಂತರ, ಮುದ್ರಣ ಪ್ರತಿಯ ಪರಿಶೋಧನೆ, ಪಂಡಿತ ಅಣ್ಣಯ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ ಹಾಗೂ ಪಂಡಿತ ಎಚ್.ಎಸ್. ಪುರಾಣಿಕ, ವಿದ್ವಾನ್ ಭೀಮಭಟ್ ಸಾಣೂರ, ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀ ಸಗರಿ ರಾಘವೇಂದ್ರಾಚಾರ್ಯ, ಪಂಡಿತ ನಾರಾಯಣಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ, ಪಂ. ಜಿ. ಎಸ್. ಗೋವರ್ಧನಾಚಾರ್ಯ, ಜಿ.ಪಿ. ಗೋಪಿನಾಥ, ಸೌ. ವಾಣೀ ತೇರಗಾಂವಕರ, ಕೇ ಹಣಮಂತರಾವ, ಶ್ರೀ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಶ್ರೀ ಎನ್.ಎಸ್. ಗದಗಕರ ಮುಂತಾದ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಮತ್ತು ಹಗಲಿರುಳೂ ಕುಳಿತು ಪ್ರೆಸ್‌ಕಾಪಿಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಚಿ|| ಸೌ|| ಜಿ. ಮಮತಾ, ಚಿ|| ಸೌ|| ಪಿ. ಮಂಜರೀ, ಚಿ|| ಸೌ|| ಚಿ. ವಂದನಾ ಈ ಮೂವರಿಗೂ ಈ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಸಲ್ಲಬೇಕು.

ನನಗೆ ಈ ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣವನ್ನು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾದುದು ಸ್ಕಂದ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಸಂಡೂರು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ. ಸಂಡೂರಿನ ಮಹಾರಾಜರೂ ಹಾಗೂ ಯುವರಾಜರು ಆದ ಮಾನ್ಯ ಮಂತ್ರಿ ಘೋರ್ಪಡೆಯವರು ಗಣೇಶಚತುರ್ಥಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ನಾನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದ ಸಂಶೋಧನೆ, ಲೇಖನ ಹಾಗೂ ಮೊದಲನೇ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ೧೯೮೬ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಧನಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರಾಜ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ

15-2-2007 **ಶ್ರೀ ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ**

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ ಶಾಂತಿ ಕಾಲೋನಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580 032

ಕೃತಜ್ಞತಾ ಸಮರ್ಪಣೆ

ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುಭಾಷಿತವಿದೆ.

ಶತೇಷು ಜಾಯತೇ ಶೂರಃ ಸಹಸ್ರೇಷು ಚ ಪಂಡಿತಃ ।

ವಕ್ತಾ ದಶಸಹಸ್ರೇಷು ದಾತಾ ಭವತಿ ವಾ ನ ವಾ ॥

ಈ ಸುಭಾಷಿತಕಾರನ ಸಂದೇಹಕ್ಕೆ ಸಮಂಜಸ ಉತ್ತರವೆಂದರೆ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಉದ್ಯಮಿಗಳಾದ ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರು. ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಹದಿನೆಂಟೂ ಪುರಾಣಗಳ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸುಂದರ ಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾಶನದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು, ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತನ್ನ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಮಂದಾರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಹೊತ್ತಂತೆ, ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರೂ ಹೊತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಭಾರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ನಾನು ನಿರಂತರ ಪುರಾಣಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಶೋಧನೆ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮುದ್ರಣಾದಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಾಡಲು ಸರ್ವವಿಧ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣ ಮುದ್ರಣವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಬಹಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ನಂ.3, ಯಲ್ಲಪ್ಪರಸ್ತೆ, ಚಿಕ್ಕಮಾವಳ್ಳಿ (ಸುಶೀಲರಸ್ತೆ ಕ್ರಾಸ್) ಬೆಂಗಳೂರು-560 004 ಮಾಲೀಕರಾದ ಮುದ್ರಣಪ್ರಶಸ್ತಿ ವಿಜೇತ ಕೆ. ವಿ. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮಂಜುನಾಥ್‌ರವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ವಾಮಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ. ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅವರ ಮೂವತ್ತೇಳು ವರ್ಷದ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಈಗಿನ ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ (ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ.) ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಯ ಜೊತೆ, ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥ ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮೋಹನ್, ತ್ಯಾಗರಾಜ ನಗರ, ಮೊಬೈಲ್ : 9342889827 ಬೆಂಗಳೂರು ಇವರು ಬಹಳ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಪಾಂಡುರಂಗ ವಿಠಲದೇವರು ಅವರಿಗೂ, ಅವರ ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರಕ್ಕೂ ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೋದ್ಯಮಿ ಎಲ್. ಶ್ರೀಹರಿಖೋಡೆಯವರಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯದ ಮಹತ್ವ, ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಪುರಾಣ ಪ್ರಕಾಶನಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಪ್ತವಾದ ಸಹಾಯಧಾರೆ ಹರಿದುಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಅನಂತರಾವ್ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರಿಗೂ ನಾನು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ ಪಠಿಸುವವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸಕಲ ಸನ್ಮಂಗಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಹಾಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ

15 – 02– 2007 **ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿ**

ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ **ಶಾಂತಿ ಕಾಲೋನಿ, ವಿಶ್ವೇಶ್ವರನಗರ, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ-580 032**

ಪುರಾಣ ಪ್ರಜ್ಞೆ

ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಅಳಿಯದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಧಾನ್ಯವಿದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಳೆದು ಮಹಾವಟ ವೃಕ್ಷವಾಗಿ ನೆರಳು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕಥೆ ಈ ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯರ ಜನಜೀವನದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೇ ಈ ಪುರಾಣಗಳು.

ವೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಪುರಾಣಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಪಂಚಮವೇದ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗೆ ಧರ್ಮಾದಿ ವಿಷಯಗಳ ವರ್ಣನೆ ಮತ್ತು ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಸಮವಾಗಿ ತೂಗುವ, ಸತ್ಯ, ತತ್ವ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವವೇನೆ ಇದ್ದರೂ ಅದು ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ.

ಅಮರಸಿಂಹನ ನಾಮಲಿಂಗನುಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

''ಆಖ್ಯಾಯಿಕೋಪಲಬ್ಧಾರ್ಥಾಪುರಾಣ ಪಂಚಲಕ್ಷಣಂ,
ಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ಪ್ರತಿಸ್ವರ್ಗಶ್ಚ ವಂಶೋಮನ್ವಂತರಾಶಿ ಚ
ವಂಶಾನುಚರಿತಂ ಚೈವ ಪುರಾಣಂ ಪ್ರಂಚಲಿಪುಣಂ''

ಒಟ್ಟು ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮ, ಪದ್ಮ, ವಿಷ್ಣು, ವಾಯು, ಭಾಗವತ, ನಾರದ, ಮಾರ್ಕಂಡೇಯ, ಅಗ್ನಿ, ಭವಿಷ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮವೈವರ್ತ, ವರಾಹ, ಲಿಂಗ, ಸ್ಕಂದ, ವಾಮನ, ಕೂರ್ಮ, ಮತ್ಸ್ಯ, ಗರುಡ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಇವುಗಳು ನಾಲ್ಕು ಲಿಪಿ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿವೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಪಂಡಿತ ಪಂಢರೀನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಗಲಗಲಿಯವರು ಬಹುಶ್ರಮದಿಂದ ಈ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಲೇಖಾನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಭಾರತದೇಶದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಮನೆ-ಮನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪ್ರಾಥಸ್ಮರಣೀಯರು.

ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹದಿನೆಂಟುಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಪಠಿಸಿ, ಕೇಳಿ, ಮನನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಾಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ಹಾಗೆಯೇ. ''ಅಬ್ಧಿಗೆ ಅತಿ ಮಿತಿಯುಂಟು, ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮಿತಿಯಿಲ್ಲ.'' ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞರು, ಬಲ್ಲವರು ಈ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ, ವಸ್ತು, ಪಾತ್ರ, ಶೈಲಿ, ನಿರೂಪಣೆ ಮತ್ತು ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮತ್ತು ಲೋಪದೋಷ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳೇನಾದರೂ ಕಂಡು ಬಂದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅದರಬದಲು ತಮ್ಮಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಶುದ್ಧಪ್ರತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುವುದು. ಹಾಗೂ ತಾವು ತೋರಿಸಿದ ಲೋಪ- ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಸಂಪಾದಕ ವರ್ಗವು ಸದಾ ಸಿದ್ಧವಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯಮುದ್ರಣದ ನಂತರ ತಮಗೆ ಉಡುಗೊರೆಯ ಜೊತೆ ನೂತನ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ನೀಡಲಾಗುವುದು. ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತೇವೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಈ ಅನಂತಸಾಗರ ಪುರಾಣಪ್ರಜ್ಞಾ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ. ಹಾಗೂ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣವು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ಹೊರತರಲು ತಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಹಕಾರ ಅಗತ್ಯ.

ಎಲ್. ಶ್ರೀಹರಿ ಖೋಡೆ
ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಖೋಡೆ ಫೌಂಡೇಶನ್,
ಗ್ರಂಥಪ್ರಕಟಣಾ ವಿಭಾಗ

ನಂ. 9, ಮೊದಲನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,
ಶೇಷಾದ್ರಿ ರಸ್ತೆ, ಗಾಂಧಿನಗರ,
ಬೆಂಗಳೂರು-560 009

ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣ ಭಾಗ-೨

ಕುಮಾರಿಕಾ ಖಂಡ, ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡ, ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡ

ಕುಮಾರಿಕಾ ಖಂಡ

ವೈಷ್ಣವ ಖಂಡ

ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡ

ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡವು ಸ್ಕಂದ ಮಹಾ ಪುರಾಣ ಭಾಗ - 3 ರಲ್ಲಿ 73ನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಿಂದ ಮುಂದುವರೆದು ಅಧ್ಯಾಯ....... 4ರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗುವುದರೊಂದಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಖಂಡವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ

ಸ್ಕಂದಮಹಾಪುರಾಣ

ಭಾಗ-೨

ಕುಮಾರಿಕಾ ಖಂಡ

ಅಧ್ಯಾಯ - ೩೭

ನಾರದರ ಕಲಹಕೃತಿಗಳ ಕಾರಣ

ಅರ್ಜುನ:- ನಾರದರೇ, ನೀವು ಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲ. ಋಷಿಗಳು, ಬರೀ ಋಷಿಗಳಲ್ಲ; ಸುರಲೋಕದ ದೇವರ್ಷಿಗಳು, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಕರುಣೆ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯ ಎಂಬ ಕುದುರೆಗಳ ಕಡಿವಾಣ ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದೆ. ರಾಗದ್ವೇಷಗಳು, ನಿಮ್ಮ ಸನಿಹದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳಿಯಲಾರವು ಉಳಿದ ಕಾಮ-ಕ್ರೋಧ ಮದ-ಮತ್ಸರಾಧಿ ದೋಷಗಳಂತೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬಹೂದೂರ. ಆದರೆ ನೀವು ದೇವ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಸುರ-ನರರಲ್ಲಿ ಕಲಹದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವಿರಿ. ನೀವು ಹಚ್ಚಿದ ಈ ಕಲಹದ ಕಿಡಿಯಿಂದ ಪುರಾಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಯುದ್ಧಗಳ ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚು ಹಬ್ಬಿ ಕೊಟ್ಯಾವಧಿ ದೇವ ದಾನವ ಮಾನವರ ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾನುಭಾವರು ಹೀಗೆ ಕಲಹಪ್ರಿಯರಾಗಿ ಸುರಾಸುರರ ಸ್ನೇಹ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಕೊಳ್ಳಿ ಇಡಲು ಕಾರಣವೇನು? ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಲಹಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಬೆಳೆಯಲು ಏನು ಕಾರಣ? ಇದರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

ಲೋಮಶ ಸೂತರು:- ಶೌನಕರೇ, ಅರ್ಜುನನ ಈ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾರದರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ ಮಿನುಗಿತು. ಅವರು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತ ಬಾಭ್ರವ್ಯ ಮುನಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದರು. ಬಾಭ್ರವ್ಯರು ಹಾರೀತ ಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ಮುನಿ, ಮಹಾಬುದ್ಧಿವಂತ. ನಾರದರ ಸ್ನಿಗ್ಧ ದೃಷ್ಟಿಯ ಇಂಗಿತವನ್ನು ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಋಷಿಮಂಡಲದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಬಂದು ಆ ಮಧ್ಯಮ ಪಾಂಡುನಂದನನ ಆ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲು ಮುಂದಾದರು..

ಬಾಭ್ರವ್ಯ:- ಪಾಂಡುಪುತ್ರ, ನೀನು ವೀಣಾವಿನೋದ ರಸಿಕರಾದ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಬಗೆಗೆ ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನ ಸಂದೇಹ ಯಥಾರ್ಥವಾದುದು. ಪೌರಾಣಿಕ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನಾವಳಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ನಾರದರ ಈ ಕಲಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಂಡು ಕೌತುಕವೆನಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಿಗಳೂ, ಮಹಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೂ, ಸುರಲೋಕದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ಆದ ನಾರದರು ಹೀಗೆ ಹೊದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಲಹಾಗ್ನಿಯ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವದು ಏಕೆ? ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಸಂದೇಹ ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ.

ಈ ಧರೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಅವತಾರ ಎತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಆ ಶ್ರೀಹರಿ. ದನಗಾಹಿಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಆಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಲೀಲಾವತಾರಿಯಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಭು ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಮಹೀಸಾಗರ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ ಮಾಡಿಸಿದ್ದ. ಆ ಯಾದವ ನಂದನನ ಜೊತೆಗೆ ಅವನ ಹಡೆದ ತಂದೆಯಾದ ವಸುದೇವ, ರಾಜನಾದ ಉಗ್ರಸೇನ, ಪುತ್ರನಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಮಿತ್ರನಾದ ಬಬ್ರು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಯಾದವರೂ ಆಗಮಿಸಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚಂದ್ರನೂ, ಅಷ್ಟಮಹಿಷಿಯರೂ, ನೂರೆಂಟು ರಾಣಿಯರೂ, ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಹೆಂಡಂದಿರೂ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಈ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥದ ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ಎಲ್ಲ ತನ್ನ ಪುತ್ರ, ಮಿತ್ರ, ಕಲತ್ರ, ಬಂಧುಬಳಗ, ಭೃತ್ಯ ಭಕ್ತ, ಪರಿಚಾರಕ, ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಆ ಸ್ವಾಮಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದ ಈ ಮಹೀಸಾಗರ ಸಂಗಮ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಅದರಿಂದ ಪಾವನವಾಯಿತು ಈ ತೀರ್ಥ. ಧನ್ಯವಾಯಿತು ಈ ದೇಶ. ಮಾನ್ಯವಾಯಿತು ಈ ನಾರದರ ಸ್ಥಾನ. ಲೋಕವಿಡಂಬನಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾನುಷ ಲೀಲೆಗೈಯುವ ಆ ಭಗವಂತನು ಎಲ್ಲರಂತೆ ತಾನೂ ಈ ತೀರ್ಥಜಲದಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ದೇವರ ಪೂಜೆಮಾಡಿದ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆಲ್ಲ ದಾನ ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿದ. ಅನಂತರ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ನಾರದರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಯಾದವರಿಗೆಲ್ಲ ಮಹಾರಾಜನೆನಿಸಿದ ಉಗ್ರಸೇನನು ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ.

"ಕೃಷ್ಣ, ನೀನು ಜಗದೀಶ್ವರ, ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದನಕಾಯುವ ಗೋಪಾಲ. ವಸ್ತುತಸ್ತು ಗೋಪಾಲನಾದ ನೀನು ಜಗತ್ಪಾಲ. ದೇವದೇವ, ಇಂಥ ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ನೀನು ಈ ಕಿಲಾಡಿ ನಾರದನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಏಕೆ? ಈತ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಶಾರದ. ಶಾರದೆ ಇವನ ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ. ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಇವನ ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಾದಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಇವನ ಕೈಬೆರಳು ಮೀಟುವ ತಂಬೂರಿಯ ತಂತಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವನೊಬ್ಬ ಕಿಲಾಡಿ. ಯಾವಾಗಲೂ ಇವನಿಗೆ ಕಲಹ ಕುತೂಹಲ. ಇವನ ಕದನ ಕೌತುಕಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಯಾವಧಿ ದೇವದಾನವ ಮಾನವರು ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಗಾಳಿಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವೈರ ಸಂಚಾರಗೈಯುವ ಈ ಸ್ವರಬ್ರಹ್ಮನು ಕಲಹಕೇಳೀ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಎಲ್ಲಕಡೆಗೂ ವೈರದ ಕಿಡಿ ತಾಕಿಸಿ ಯುದ್ಧದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಗಳನ್ನು ಸ್ಫೋಟಗೊಳಿಸುವುದು ಏಕೆ?

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ:- ರಾಜನ್, ನೀನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿದ ವಿಷಯವು ಯಥಾರ್ಥ. ನಾರದ ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಇಂಥ ಉಪದ್ವ್ಯಾಪ. ಇದರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವದು ಅಗತ್ಯ. ಪೂರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಒಮ್ಮೆ ಈ ನಾರದನ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದರು. ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ನಾರದನ ಉಪದೇಶ, ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ವೈರಾಗ್ಯ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆ. ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮೋಕ್ಷಪಥದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನುಗ್ಗುವ ಹವ್ಯಾಸ. ಮನೆಮಾರು ತೊರೆದರು. ಸಂಸಾರವನ್ನು ಜರಿದರು. ಕಾಡಿಗೆ ನಡೆದರು. ತಪಂಗೈದರು. ತಪೋನುಷ್ಠಾನ

ತತ್ಪರರಾದರು. ವೈರಾಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಕೈವಲ್ಯ ಅವರ ಕೈಗೆ ಎಟಕಿತ್ತು. ಸಾವಿರ ದಕ್ಷನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯವರನ್ನು ನೆನೆಯಲಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯು ಕೈಕೊಂಡ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಕರಣ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿತು.

ಮತ್ತೆ ಸಾವಿರ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತ ಆ ಭೂಪ. ಅವರಿಗೂ ಒಂದಾನೊಂದು ದಿನ ನಾರದರ ಭೇಟಿ. ಸಂಸಾರದ ಅಸಾರತೆಯ ಉಪದೇಶ. ವೈರಾಗ್ಯದ ಸಂದೇಶ. ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ತಪೋನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಲು ಆದೇಶ. ಅಣ್ಣಂದಿರ ದಾರಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದರು ಈ ಸಾವಿರ ಜನ ತಮ್ಮಂದಿರು, ಒಬ್ಬನೂ ಊರಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ಮರಳಲಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಜನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತ ಆ ತಾಯಿ ಮತ್ತೆ ಬಂಜೆ, ತಂದೆ ದಕ್ಷ ನಿಸ್ಸಂತಾನ. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಾರಸುದಾರರಿಲ್ಲ. ಸೃಷ್ಟಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಯಾರೂ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಕೋಪ. ಕೂಡಲೇ ಸಿಡಿದು ಬಂದಿತು ಅವನ ಬಾಯಿಂದ ಶಾಪ ''ಕಿಲಾಡಿ ನಾರದ, ನೀನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಾ ತಿರುಗುತ್ತಲೇ ಇರು, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೆಡೆ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಡ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಚಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತ ಕಲಹಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಅಲೆದಾಡು.''

ದಕ್ಷಪ್ರಜಾಪತಿಯ ಶಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿತ್ತು ಈ ಮಹರ್ಷಿಗೆ. ಆದರೂ ಆ ದಕ್ಷನ ಶಾಪವನ್ನು ನಾರದ ಮುನಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ. ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದು ಹಿರಿತನದ ಹೆಗ್ಗುರುತು ತಾನೆ!

ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾರದರ ತಂತ್ರ

ಇನ್ನು ದೇವದಾನವರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಜನರಲ್ಲಿ ಕಲಹದ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತಿ ಕದನದ ಕಿಡಿ ಕಿಚ್ಚಾಗಿ, ಸಿಡಿಲಾಗಿ ಸಿಡಿಯಲು ನಾರದ ಕಾರಣ ಎಂಬ ಅಪವಾದ ಈ ಮುನಿಯ ತಲೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ಆದರೂ ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ನಾರದರ ತಪ್ಪು ಏನೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟರಾದ ದೈತ್ಯದಾನವರು ಮದಾಂಧರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವಾಗ ಅವರನ್ನು ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸುವದು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪ. ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಭೂಮಿಕಾ ರಚನೆಗೆ ನಾರದರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಉಪಕ್ರಮ. ವಿನಾಶಕಾಲವು ಒದಗಿ ಬಂದ ಆ ದಾನವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯ ವೈರಭಾವನೆಗೆ ಗಾಳಿಹಾಕಿ ಅವರನ್ನು ಸಮರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ರಣಕುಂಡದಲ್ಲಿ ಆ ಎಲ್ಲ ದುಷ್ಟ ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರವಾಗಿ ಭೂಭಾರಹರಣರೂಪವಾದ ನನ್ನ ಈ ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕನಾಗುತ್ತಾನೆ ಈ ನಾರದ. ಅವನು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಕಲಹ ಪ್ರಿಯತೆಯಿಂದ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡು ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳಾಗಲೀ, ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯಾಗಲಿ ದೈತ್ಯಧ್ವಂಸನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರೆ, ಆ ಆಲಸ್ಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೈತ್ಯರ ಜನಪೀಡೆಯು ಉಲ್ಬಣವಾಗತೊಡಗಿದರೆ, ಈ ಧರೆಯ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹಗುರುಗೊಳಿಸುವ ದೇವತಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಚುರುಕುಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ, ಅತ್ತ ಇತ್ತ ಚಾಡಿ ಹೇಳಿ, ದ್ವೇಷಾಗ್ನಿ ಹೊತ್ತಿಸಿ, ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳ ನಾಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಕಾರಣನಾಗುತ್ತಾನೆ ಈ ನಾರದ.

ಅವನ ಈ ಕಲಹಪ್ರಿಯತೆ ಜಗತ್ತಿನ ಒಂದು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯವೇ. ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪಾತತಃ ನಾರದನು ಕಲಹ ಕೇಳೀ ಕುತೂಹಲಿ ಎಂದು ತೋರಿದರೂ, ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ, ಅವನು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕಾಂಕ್ಷಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಯಾವ ಪಾಪಲೇಪವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಸರ್ವದಾ ಲೋಕ ಸಂಚಾರಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಚಲವಿಚಲವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜನ ಅವನನ್ನು ಎಷ್ಟೇ ದೂಷಿಸಿದರೂ ಅವನು ಈ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಎಂದೂ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ ಪ್ರೇಮ. ಇದರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕ್ಷೇಮ. ದೇವರಾಜ ಇಂದ್ರನು ಅರಿತಿದ್ದಾನೆ ನಾರದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು, ಬಾಯ್ತುಂಬ ಹೊಗಳಿದ್ದಾನೆ ಆ ದೇವರಾಜ ಈ ದೇವರ್ಷಿಯನ್ನು.

ಇಂದ್ರಕೃತ ಆ ನಾರದ ಸ್ತೋತ್ರ

''ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ನಾರದರಿಗೆ ನಾನು ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.'' ಮಹಾಮುನಿಯೇ! ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರ ಅಂಕುರಿಸಿಲ್ಲ, ಕೋಪದ ಆವೇಶವಿಲ್ಲ. ಲೌಲ್ಯದ ಚಾಪಲ್ಯವಿಲ್ಲ, ಭಯದ ಅಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಧೈರ್ಯವಿದ್ದರೂ ನೀನು ದೀರ್ಘಸೂತ್ರಿಯಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ಆಲಸಿ ಅಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣಮಂಡಿತನಾದ ನಿನಗೆ ಪ್ರಣಾಮ, ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಕಾಮ ಅಥವಾ ಲೋಭದಿಂದ ಸುಳ್ಳು ಎಂದೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಜನತೆಯ ಹಿತವೇ ನಿನ್ನ ಅರಸು ಗುರಿ. ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವೇ ನಿನ್ನ ಧ್ಯೇಯ, ಪರೋಪಕಾರವೇ ನಿನ್ನ ವ್ರತ. ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯೇ ನಿನ್ನ ಜೀವಾಳ. ಸಜ್ಜನರ ಸುಖವೇ ನಿನ್ನ ಹಂಬಲ, ಇಂಥ ದೇವರ್ಷಿಯನ್ನಲ್ಲದೇ ನಾನು ಬೇರೆ ಯಾರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಲಿ? ಯಾವನು ಮಾಡುವ ಸಮಸ್ತ ವ್ಯಾಪಾರವು ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದೋ, ಜನರಿಗೆ ಹಿತವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವುದೇ ತಪಸ್ಸು ಎಂದು ಯಾವನು ಬಗೆದಿದ್ದಾನೋ ಇಂಥ ಜನತಾ ಜನಾರ್ದನನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಮುನೀಶ್ವರ! ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಅನಾಂತಾನಂತ ವಂದನೆ. ಯಾರಿಗೆ ಹಣ ಬಂದರೆ ಹರ್ಷವಿಲ್ಲ, ಹಾನಿಯಾದರೆ ದುಃಖವಿಲ್ಲ, ಯಾರ ಬುದ್ಧಿಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತವಾಗಿ. ಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತವಾಗಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಸರ್ವಗುಣ ಸಂಪನ್ನ, ಕಾರ್ಯದಕ್ಷ, ಪರಮಪವಿತ್ರ, ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಕಾತರ್ಯ ಅಧೈರ್ಯ ಇಲ್ಲದ, ಕಾಲಜ್ಞ, ನೀತಿಜ್ಞ, ಉಚಿತಜ್ಞ ಎಂದು ಮಹಿತರಾದ ದೇವರ್ಷಿ ನಾರದರ ಅಡಿದಾವರೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.''

ಮುನಿಗಳೇ, ನಾಕಲೋಕಾಧಿಪತಿಯು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಈ ನಾರದಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾನೂ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ತಪ್ಪದೇ ಪಠಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ನಾರದ ನನಗೆ ಎಂದಿನಿಂದಲೂ ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಭಕ್ತ, ಪ್ರೀತಿಯ ಶಿಷ್ಯ, ಅವನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಾನುಸಾರವಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಆದರಿಂದ ನಾರದರ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ. ಭಗವತ್ಕಾರ್ಯ. ನಾನು ಇದೀಗ ಹೇಳಿದ ನಾರದರ ಗುಣವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾರದರ ನಿಜವಾದ ಜೀವನದ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು, ಅವರ ಕಲಹಪ್ರಿಯತೆಯ ಹಿಂದಿನ ಮಹೋದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಆ ಮಹಾಮುನಿಯನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವರ ಮೇಲೆ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುತ್ತೇನೆ.

ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನಾರದರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ

ಬಾಭ್ರವ್ಯ:- ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವತ್ ಸ್ವರೂಪಿಯಷ್ಟೇ ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ! ಅವನ ಮುಖದಿಂದಲೇ ನಾರದರ ಗುಣಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಗ್ರಸೇನ ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಉಳಿದೆಲ್ಲ ಯಾದವರಿಗೂ ಸಂತಸ ಉಕ್ಕಿತು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಪಠಿಸಿದರು ಆ ನಾರದ ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ನಾ ಮುಂದೆ ತಾ ಮುಂದೆ ಎಂದು ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಬಂದರು ನಾರದರ ಪೂಜೆಗೆ, ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಸರದಿಯಂತೆ ಆ ಮಹಾಮುನಿಯ ಪೂಜೆ. ಪರ್ಯಾಪ್ತ ದಕ್ಷಿಣೆ, ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ಸತ್ಕಾರ, ಆದರದ ಉಪಚಾರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು. ನಾರದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಆ ನಾರದರ ಸತ್ಕಾರ ಸಮಾರಂಭ. ಆದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸ್ತವ್ಯ ಹೂಡಿದ ಹಾರೀತನೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹರ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದು ಹೆಮ್ಮೆ. ಸ್ವಯಂ ನಾರದಮುನಿಗೆ ಹರ್ಷ. ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವರು ಕಣ್ಣುದುಂಬಿದರು. ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಾಲಿನ ತುದಿಗೆ ಹಣೆ ಹಚ್ಚಿದರು. ಭಗವಂತನೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ ನಾರದರಿಗೆ. ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಎಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದಕ್ಕೂ ಶುಭಾಶಂಸನೆಗೈದರು. ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾರಕೆಗೆ ತೆರಳಿದನು.

ಬಾಭ್ರವ್ಯರ ಈ ನುಡಿ ಮುತ್ತು ಎನಿಸಿತು ಆ ಧನಂಜಯನಿಗೆ. ನಾರದರ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತು, ಅವನ ದೇಹವೆಲ್ಲವೂ ರೋಮಾಂಚಿತ. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಅಂಕುರಿತ. ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಎದ್ದು ನಾರದರಿಗೆ ವಂದಿಸಿದನು. ಕೈಮುಗಿದು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು - ಮಹರ್ಷಿಗಳೇ! ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ನಾನು ಈ ಗುಪ್ತಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ನನಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ; ಜ್ಞಾನದ ಹಸಿವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಉಣ್ಣಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ. ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುವ ಹಂಬಲ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಈ ತೀರ್ಥದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಾವು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೇಳಿರಿ. ಆ ಅಮೃತವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹನಿಸಿರಿ.

ಗೌತಮೇಶ್ವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ

ನಾರದ:- ''ಕೌಂತೇಯ, ಬಹುವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನಮಾತು, ಗೌತಮ ಎಂಬ ಓರ್ವ ಮಹಾಮುನಿ ಇದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ಅಕ್ಷಪಾದ ಎಂತಲೂ ಹೆಸರು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮಾನಸಕುವರಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾದ ಚತುರಮತಿಯೇ ಗೌತಮ. ಧೂರ್ಜಟಿಯ ಜಟಾಜೂಟದಲ್ಲಿ ಸಾಟೋಪಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಹತವಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಹಸುವಿನ ಮೇಲೆ ಧುಮುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಗೋದಾವರೀ ಎಂದು ಅದೇ ಗಂಗೆಗೆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಈ ಮಹಾಮುನಿಯೇ ಕಾರಣನಾದ. ಒಮ್ಮೆ ಈ ಮುನಿಪುಂಗವ ಕೇಳಿದ ಈ ಮಹೀಸಾಗರ ಸಂಗಮ ಮಹಾತ್ಮೆಯನ್ನು. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅವನಿಗೆ ಕುತೂಹಲ ಉಂಟಾಯಿತು ಆ ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು. ಸ್ವತಂತ್ರೇಚ್ಛರು ಅಂಥ ಮುನೀಶ್ವರರು. ಆ ತೀರ್ಥದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಮೀಯಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದುದೇ ತಡ, ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟರು. ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಆಗಮಿಸಿದರು ಈ ತೀರ್ಥದ ತೀರಕ್ಕೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರ, ಏಕಾಂತ ಹಾಗೂ ತೀರ್ಥದ ಪಾವನಗುಣ ಹಿಡಿಸಿದವು ಆ ಮುನಿಮನಕ್ಕೆ. ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಲು ಮನಸ್ಸೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ ಆ ಅಹಲ್ಯಾಪತಿಗೆ. ಇಲ್ಲಿಯೇ

ಶುರುವಾಯಿತು ಅವರ ಅವ್ಯಗ್ರ ಮನದ ಉಗ್ರ ತಪೋನುಷ್ಠಾನ. ಸಮಾಧಿನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ತಪಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಆ ಮುನಿಪುಂಗವ. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಬಳಿಕ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಧನ್ಯತೆ ಎನಿಸಿತು. ಬೇರೆಡೆಗೆ ತಪಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಈ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬೇಗ ಸಾಧಿಸಿತ್ತು ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಆ ಮಹರ್ಷಿಗೆ. ಅದರಿಂದ ಮುದಿತಮನಸ್ಕರಾದ ಆ ಮುನಿಮನೀಷಿಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮಹಾದೇವರ ಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಿದರು. ಗೌತಮೇಶ್ವರ ಎಂದು ಖ್ಯಾತಿ ಭೂತಲದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು ಆ ಲಿಂಗಕ್ಕೆ. ಮಹಾಜಾಗ್ರತ ದೇವರು ಈ ಗೌತಮೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ. ಇದಕ್ಕೆ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡಿ ಗಂಧ ತೀಡಿ ಹೂಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.. ಗುಗ್ಗುಳ ಹಾಕಿ ಧೂಪಾರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ನೈವೇದ್ಯ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಮಂಗಳಾರತಿ ಬೆಳಗಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಬೆಳಗಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸರ್ವ ಪಾಪಗಳಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತಿ. ಕೊನೆಗೆ ಶಿವಲೋಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ.

ಅರ್ಜುನ:- ''ಋಷಿಪುಂಗವರೇ! ಯೋಗದ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಅದರ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಬಯಕೆ. ಯೋಗಮಾರ್ಗವು ಎಲ್ಲ ಸಾಧನಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹಿರಿದು ಎಂದು ಹಿರಿಯರ ಹೇಳಿಕೆ. ನೀವು ಜ್ಞಾನ ಮಾರ್ತಾಂಡರು, ನಮ್ಮಂಥವರ ಮಂಜುಮೋಹ, ಕರಗುವದು ನಿಮ್ಮ ವಾಕ್ಕಿರಣಗಳಿಂದಲೇ. ದಯಮಾಡಿ ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಬೀರಿರಿ.

ಯೋಗತತ್ವ

ನಾರದ:- ಕುರುಕುಲಕೇತನ ಅರ್ಜುನ, ಯೋಗ ತತ್ವವನ್ನು ವಿಸ್ತಾರದಿಂದ ಹೇಳುವದು ಯಾರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಾರರೂಪವಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಯೋಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರಿಂದಲೇ ಚಿತ್ತವು ನಿರ್ಮಲ ವಾಗುವುದು. ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಬಳಿಕ ಅದರಿಂದ ಬೇಕಾದಂಥ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈ ಮನೋನೈರ್ಮಲ್ಯವು ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದ ಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ಲಭ್ಯ. ಇನ್ನು ಅದರ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪಯೋಗದ ಆಚರಣದಿಂದ ಯಾವುದು ತಾನೆ ಅಸಾಧ್ಯ!

ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳು

''ಯೋಗಃ ಚಿತ್ತ ವೃತ್ತಿ ನಿರೋಧಃ'' ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವುದೇ ಯೋಗದ ತತ್ವ. ಈ ಚಿತ್ತನಿರೋಧವನ್ನು ಯೋಗಿ ಪುರುಷರು ಅಷ್ಟಾಂಗವಿಧಿಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳೆಂದರೆ, ಯಮ, ನಿಯಮ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧಾರಣ. *ಧ್ಯೇಯ. ಧ್ಯಾನ, ಸಮಾಧಿ- ಇವು ಯೋಗದ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳು ಎಂದು ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳ ಲಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು.

---

* ಯೋಗ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಧ್ಯೇಯದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಕಾರ ಯಮ, ನಿಯಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ, ಧಾರಣ, ಆಸನ, ಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಸಮಾಧಿ ಇವೇ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳು ಎಂದು ಎನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಧ್ಯೇಯವು ಸಾಧ್ಯ. ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂತರ್ಭಾವ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳ ವಿವರಣೆ

ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಯಮ ಐದು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಅಹಿಂಸಾ, ಅಸ್ತೇಯ, ಸತ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಅಪರಿಗ್ರಹ. ಇವು ಐದು ಯಮ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಐದು ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೇ ಅಹಿಂಸೆ. ಯಾವ ಮನುಷ್ಯನನ್ನೂ ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹಿಂಸೆಮಾಡಬಾರದು. ಬರೀ ಕೊಲ್ಲದೆ ಇದ್ದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅಹಿಂಸೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ನೋವನ್ನು ಅಥವಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಘಾತವನ್ನು, ದೇಹಕ್ಕೆ ಉಪದ್ರವವನ್ನು ಉಂಟಮಾಡಬಾರದು. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕು. ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿತಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಅಹಿತವನ್ನು ಬಯಸದ ಸಮದೃಷ್ಟಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಅಹಿಂಸಾ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇದೇ ತರಹದ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನು ಎರಡನೆಯದಾದ ಯಮವೇ ಸತ್ಯ. ತಾನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಅಥವಾ ತಾನು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ತನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದುದನ್ನು ಇದ್ದುದನ್ನು ಇದ್ದಂತೆ, ವಾಗಿಂದ್ರಿಯದ ಮುಖಾಂತರ ವ್ಯಕ್ತ ಮಾಡುವದೇ ಸತ್ಯ. ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಪೀಡೆಯಾಗಬಾರದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಪಕಾರವಾಗಬಾರದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಹಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿಜವಾದರೂ ಸತ್ಯವಲ್ಲ. ಹಿತಕರವಾದ ಯಥಾರ್ಥ ವಚನವೇ ಸತ್ಯ. ಹೀಗೆ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯದ ನಿರ್ವಚನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮೂರನೆಯದಾದ ಅಸ್ತೇಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕಳವು ಮಾಡದಿರುವುದು ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ಆದರೆ, ನಿಜವಾದ ಅಸ್ತೇಯದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಎಂಥ ಕುತ್ತು ವಿಪತ್ತು ಬಂದರೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಸೊತ್ತನ್ನು ಅಪಹರಿಸಬಾರದು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಆಶಿಸಬಾರದು. ಬಾಯಿಂದಲೂ ಹೆರವರ ಹಣವನ್ನು ಕೇಳಬಾರದು. ಕೈಯಿಂದಲೂ ಕದಿಯಬಾರದು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ವೃತ್ತಿಚ್ಛೇದ ಮಾಡಬಾರದು. ಇದಕ್ಕೆ ''ಅಸ್ತೇಯ'' ಎನ್ನುವರು.

ಎರಡು ವಿಧ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಸನ್ಯಾಸಿಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ಗೃಹಸ್ಥಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಎಂದು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ದೂರವಿದ್ದು, ಕಾಮವಾಸನೆಯನ್ನು ಹೃದಯದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಿತ್ತು ಹಾಕುವುದೇ ಸನ್ಯಾಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಎನಿಸುವದು. ಕಾಮಿನೀ ಸುಖವನ್ನು ಮನಸಾಪಿ ನೆನೆಯಬಾರದು. ಬಯಸಬಾರದು. ಶೃಂಗಾರ ರಸಭರಿತವಾದ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಓದಬಾರದು. ಅಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸಹವಾಸ, ಸಂಭಾಷಣ, ಸಂಪರ್ಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ಜಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯದು. ಅನಿಷಿದ್ಧ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಋತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿವಾಹವಾದ ಮಡದಿಯೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಉಳಿದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯಮದಿಂದ ಇರುವುದು ಗೃಹಸ್ಥರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಎನಿಸುವುದು.

ಎರಡು ವಿಧ ಅಪರಿಗ್ರಹ

ಈ ಪಂಚಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಐದನೆಯದೇ ಅಪರಿಗ್ರಹ. ಈ ಅಪರಿಗ್ರಹವು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಅಪರಿಗ್ರಹ, ಗೃಹಸ್ಥರ ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವದು. ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡ ಸುಖೋಪಭೋಗ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಯಸದಿರುವುದು. ತನಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಬಾಯ್ತೆರೆದು ಕೇಳದಿರುವದು ಅಥವಾ ಆಸೆ ಪಡದೆ ಇರುವದು. ತನ್ನ ಸುಖಸಾಧನವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಶಾರೀರಿಕ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸದೇ ಇರುವದು. ಇವೆಲ್ಲ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎನಿಸುವುದು. ಗ್ರಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎಂದರೆ, ತನ್ನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಹಿತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಮಿಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ದಾನ, ಧರ್ಮ, ಮೊದಲಾದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವದು ಲೌಕಿಕ ಭೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವುದು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ಅಪರಿಗ್ರಹ ಎನಿಸುವದು. ಇವು ಐದು ಯಮ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಪಂಚವಿಧ ನಿಯಮದ ಬಗೆಗಳು

ಶೌಚ, ಸಂತೋಷ, ಜಪ, ತಪ, ಗುರುಭಕ್ತಿ ಇವು ಐದು ನಿಯಮ* ಎನಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ.

ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ನಿಯಮದ ಈ ಐದು ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ಅತ್ಯವಶ್ಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶೌಚವು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಬಾಹ್ಯ ಶೌಚ, ಆಂತರಿಕ ಶೌಚ ಎಂದು. ಶೌಚ ಎಂದರೆ, ಶುಚಿತ್ವ ಅರ್ಥಾತ್ ಶುದ್ಧಿ. ನಮ್ಮ ಈ ಬಾಹ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಶುದ್ಧಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಮಣ್ಣು, ನೀರು, ಮೊದಲಾದವುಗಳು ಆವಶ್ಯಕ. ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಲಮೂತ್ರಾದಿ ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ಅಥವಾ ಮೈಲಿಗೆಯಾದಾಗ ವಾಸನೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಣ್ಣು ನೀರುಗಳಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಸ್ನಾನಮಾಡಿದರೆ ಬಾಹ್ಯಶುದ್ಧಿ ಆದಂತೆ. ಯಾವದೇ ದುರ್ಭಾವನೆ, ದುರಾಶೆ, ದುರ್ವಿಚಾರಗಳು ಇಲ್ಲದೇ ಭಗವನ್ನಿಷ್ಠವಾದ ನಿರ್ಮಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಇರುವದು. ಅಂತರಿಕ ಶುದ್ಧಿ ಎನಿಸುವುದು, ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದಾದ ಸಂತೋಷ ಎಂದರೆ, ಯದೃಚ್ಛಾ ಲಾಭ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಇರುವದು. ಸ್ವವಿಹಿತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಯಾರ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಯಿಸದೇ, ಎಷ್ಟೇ ಬಂದರೂ ಏನೇ ಬಂದರೂ ಅದರಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷ ಎನ್ನುವರು.

ನಾಲ್ಕನೇಯ ನಿಯಮವೇ ತಪ. ಆಹಾರ ವಿಹಾರಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ವ್ರತೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಕೃಚ್ಛ್ರ. ಚಾಂದ್ರಾಯಣ, ಸಾಂತಪನ ಮುಂತಾದ ವ್ರತೋದ್ಯಾಪನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವದು ತಪ ಎನಿಸುವದು.

---

*ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಶೌಚ, ಸಂತೋಷ, ತಪ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನ. ಇವು ಐದು ನಿಯಮಗಳು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲಿನ ಶೌಚ, ಸಂತೋಷ, ತಪ ಇವು ಮೂರು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣ ಹಾಗೂ ಪಾತಂಜಲ ಯೋಗದರ್ಶನ ಎರಡಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಯೋಗದರ್ಶನದ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಣಿಧಾನ ಎರಡರ ಬದಲು ಸ್ಕಂದ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಜಪ ಮತ್ತು ಗುರುಭಕ್ತಿ ಈ ಎರಡನ್ನು ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವು ಒಂದು ಜಪರೂಪವೇ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭೇದವಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣಿಧಾನ, ಶಿವಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಒಂದೇ.

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಣವಮಂತ್ರ ಅಷ್ಟಾಕ್ಷರ, ಪಂಚಾಕ್ಷರ, ದ್ವಾದಶಾಕ್ಷರ ಮಂತ್ರ ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತು ನಿರಂತರವೂ ಜಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜಪ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕೊನೆಯದಾದ ಗುರುಭಕ್ತಿ ಎಂದರೆ, ತನಗೆ ವಿದ್ಯೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ಗುರುವಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ತಾರಕ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಿಯಾದ, ಗುರುವಿನಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶಿವನ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಗುರುಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಶಂಕರನೇ ಪರಮಗುರು ಎಂದು ನಂಬಿ, ಅವನನ್ನೇ ನಿತ್ಯ ನಿರಂತರ ಭಜನೆ ಮಾಡುವುದು ಗುರುಭಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಶಿವಭಕ್ತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಮಹತ್ವ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಐದು ಯಮ, ಐದು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಧನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ವಿದ್ವಾನ್ ಪುರುಷನು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವಿಲ್ಲದೆ ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಆಗಲಾರದು. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರದ ಬಾಹ್ಯಶುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗ ಶುದ್ಧಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ವಾಯು ಪ್ರಕೋಪದಿಂದ ಶರೀರವು ಜಡವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ, ಅಥವಾ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಆವಾಸ ಸ್ಥಾನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಾಂಡುಪುತ್ರ! ನಾನು ಈಗ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಬಲ್ಲವರು ಪ್ರಾಣವಾಯು ಹಾಗೂ ಅಪಾನವಾಯುಗಳ ನಿರೋಧವೇ **'ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ'** ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಲಘು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ, ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎಂದು ಮೂರು ತೆರನಾಗಿದೆ. ಕಣ್ಣನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತೆಗೆಯಲು ಬೇಕಾಗುವ ಅಲ್ಪ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರಾ ಎನ್ನುವರು. ಲಘು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವು ಹನ್ನೆರಡು ಮಾತ್ರಾ ಸಮಯ ಸೀಮಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಲಘು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಇಮ್ಮಡಿ, ಅರ್ಥಾತ್ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಮಾತ್ರೆಗಳಷ್ಟು ಸಮಯ ನಡೆಯುವ ಶ್ವಾಸ ನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎನ್ನುವರು. ಇದರ ಮೂರುಪಟ್ಟು ಅರ್ಥಾತ್ ಮೂವತ್ತಾರು ಮಾತ್ರೆಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಲ್ಪಡುವ ಶ್ವಾಸನಿರೋಧಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎನ್ನುವರು. ಲಘು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಸ್ವೇದ (ಬೆವರು)ವನ್ನು ಗೆಲ್ಲಬೇಕು. ಮಧ್ಯಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಕಂಪವನ್ನು ಗೆದ್ದು ದೇಹವು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಂಪಜಯ ಎನ್ನುವರು. ಮೂರನೆಯ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಾದಗಳನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಪ್ರಯೋಗ, ಪ್ರಕಾರ, ಪರಿಣಾಮಗಳು

ಯಾವುದಾದರೂ ದರ್ಭೆ, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ಮುಂತಾದ ಆಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಪದ್ಮಾಸನ ಹಾಕಿ, ರೇಚಕ, ಪೂರಕ, ಕುಂಭಕ ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಾಣಗಳ ಉಪರೋಧ, ಸಂಯಮ ಅರ್ಥಾತ್ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎನ್ನುವರು. ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದರಿಂದ ಧಾತುಗಳ ಮಾಲಿನ್ಯವು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ಜನ್ಯವಾದ ಆತ್ಮನ ಎಲ್ಲ ದೋಷಗಳು ಸುಟ್ಟು

ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಮೂರು ಕಪಿಲ ಗೋವುಗಳ ದಾನದಿಂದ ಬರುವಷ್ಟು ಪುಣ್ಯವು ಒಂದು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಯೋಗಿಗಳು ತಪ್ಪದೇ ಈ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು.

ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಶಾಂತಿ, ದೀಪ್ತಿ, ಪ್ರಸಾದ ಇವು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳಿಂದ ಲಭ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ದಿವ್ಯಗುಣಗಳು. ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪಾಪ ಹಾಗೂ ಆಗಂತುಕ ಪಾಪಗಳ ನಾಶವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಾಸನೆಗಳ ಉಪಶಮನವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿ ಎನ್ನುವರು. ಮನಸ್ಸು ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಮುಖಾಂತರ ಲೋಭ ಮೋಹ ಎಂಬ ಎರಡು ದೋಷಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡುವುದು ಪ್ರಶಾಂತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವುದು. ಹಿಂದೆ ಆದುದನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಗಲಿರುವದನ್ನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಾತೀತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದೀಪ್ತಿ ಎನ್ನುವರು. ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರಸನ್ನತಾ, ಬುದ್ಧಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಗಳ ನೈರ್ಮಲ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ ಎನ್ನುವರು. ಇವು ನಾಲ್ಕು ಫಲಗಳು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಾವಾಗಲೂ ಸೇವೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಸಿಂಹ, ಹುಲಿಯಂಥ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಕೂಡ ಮೃದುವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಮುಖಾಂತರ ಸಾಧಿತವಾದ ಪ್ರಾಣವೂ ಕೂಡ ಸಾಧಕನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎನ್ನುವರು.

ವಿಷಯ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಧಾವಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿ ಭಗವದಭಿಮುಖವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಾಹಾರ ಎನ್ನುವರು. ಇದರ ಉದ್ದೇಶ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಚೀಚೆ ಹರಿಬಿಡದೆ, ತನ್ನ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಧಾರಣೆಯ ಧೋರಣೆ

ಈಗ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಐದನೇಯದಾದ ಧಾರಣಾದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ನೀರಡಿಸಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಥವಾ ನಾಲಿಗೆ ಕಂಠ ನಾಳಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೇ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲವೇ! ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೋಗಿ ಪುರುಷನು ಧಾರಣೆಯ ದ್ವಾರಾ ಸಾಧಿಸಿದ ವಾಯುವನ್ನು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಾನಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಗುದ, ಲಿಂಗ, ನಾಭಿ, ಹೃದಯ, ತಾಲು, ಲಲಾಟ, ಈ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆರು ದಳ, ನಾಲ್ಕು ದಳ, ಹತ್ತು ದಳ, ಹನ್ನೆರಡು ದಳ, ಷೋಡಶದಳ ಹಾಗೂ ದ್ವಿದಳಗಳ ಕಮಲಗಳನ್ನು ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಬೇಕು. ಮತ್ತು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಗುದದ್ವಾರದ ಚತುರ್ದಳ ಪದ್ಮದಿಂದ, ಲಿಂಗದ ಷಡ್ದಳ ಪದ್ಮಕ್ಕೂ, ಅಲ್ಲಿಂದ ನಾಭಿಯ ದಶದಳ ಪದ್ಮಕ್ಕೂ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಹೃದಯದ ದ್ವಾದಶ ದಳದ ಪದ್ಮದ ಹತ್ತಿರ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ನಾಲಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮುಖದ ಒಳ ಅಂಗಳದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಷೋಡಶದಳ ಪದ್ಮದವರೆಗೆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಭ್ರೂಮಧ್ಯ ಭಾಗದ ದ್ವಿದಳ ಕಮಲದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈ ಎಲ್ಲ ಕಮಲಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಬೇಕು. ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ, ಕೆಳಗಿನ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಆ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು

ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ, ತಲೆಯ ಒಳಗೆ ಇರುವ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಗುದವೇ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಅಂಗಗಳು ಹಾಗೂ ಚತುರ್ದಲ ಮೊದಲಾದ ಆರು ಚಕ್ರಗಳು ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಧಾರಣೆ ಹಾಗೂ ಸಂಕೋಚಮಾಡುವದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಧಾರಣಾ, ಧಾರಣಾ, ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಧ್ಯೇಯ

ಈ ಧಾರಣಾಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಯೋಗಿ ಪುರುಷನು ಅಕ್ಷರ ಬ್ರಹ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಆರನೇಯ ಅಂಗವಾದ ಧ್ಯೇಯ ತತ್ವವು ಬಹು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಜನರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧ್ಯೇಯ ದೇವತೆಗಳಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಶಿವನು ಧ್ಯೇಯವಾದರೆ, ಹಲವರಿಗೆ ವಿಷ್ಣು ಧ್ಯೇಯ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಸೂರ್ಯನೇ ಧ್ಯೇಯ ಪುರುಷ. ಹಲವರಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಕೆಲವರಿಗೆ ಪಾರ್ವತಿ. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರದ ಧ್ಯೇಯ ತತ್ವಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನೇ ಧ್ಯೇಯವನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಶಿವಭಕ್ತರು ಆ ಶಿವನ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕೃತ ಹೇಳಲಾಗುವುದು.

ಧ್ಯಾನ

ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕರನಾದ ಪಂಚಮುಖಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ವಾಹನನಾದ ನಂದಿಯ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಾಸನದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗೌರವರ್ಣದಿಂದ ದೇದೀಪ್ಯವಾಗಿದೆ ಅವನ ಅಂಗಕಾಂತಿ. ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತು ಕೈ, ಮೂರು ಕಣ್ಣು, ಮಸ್ತಕದ ಮೇಲೆ ಮಂದಾಕಿನಿ, ಮುಕುಟದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ, ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರಿ. ಅರ್ಧೋನ್ಮೀಲಿತ ನಯನನಾಗಿ ಧ್ಯಾನಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಆ ಶಿವ. ಇಂಥ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖದ ಪಾರ್ವತೀಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯೇಯ ತತ್ವವೆಂದು ಬಗೆದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಮಾಡಬೇಕು. ಏಳನೇಯದಾದ ಧ್ಯಾನದ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಧಾರಣಾ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಸಾಧಕನು ಒಂದು ನಿಮಿಷವೂ ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗಬಾರದು. ಬೇರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಮ್ಮೆಯೂ ಚಿಂತಿಸಬಾರದು. ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪ ಗುಣ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಚಿಂತೆ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತದೈಕತಾನಲೀನಮಾನಸನಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವದಕ್ಕೆ ಧ್ಯಾನ ಎನ್ನುವರು.

ಸಮಾಧಿ

ಇನ್ನು ಕೊನೆಯದಾದ ಸಮಾಧಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಶಬ್ದ, ಸ್ಪರ್ಶ, ರಸ, ಗಂಧ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ವರ್ಜಿತನಾಗಬೇಕು. ಪರಮಪುರುಷನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದದಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಟ್ಟು, ಬಾಹ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದೆ; ದೇವಪಾದನಿಷ್ಠನಾದ ಯೋಗಿಯ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಸಮಾಧಿ ಎನ್ನುವರು. ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯನು ಎಷ್ಟು ವಿಘ್ನಗಳು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ ಆಹತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ದುಃಖವಾದರೂ ಏನೇ ಆಘಾತವಾದರೂ ಅದರಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಊದಿದರೂ, ಬದಿಯಲ್ಲಿ ನಗಾರಿ ಹೊಡೆದರೂ ಅವನಿಗೆ ಕೇಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಕೋಲು, ಬಾರುಕೋಲು, ಚಾವಟಿ ಅಥವಾ ಖಡ್ಗ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರೂ, ಗಾಯ ಮಾಡಿದರೂ, ಅವನ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟರೂ ಅಥವಾ ಹಿಮದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಯಾವುದೂ ಗೊತ್ತೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳ ಪರಿವೆಯಂತೂ ಆತನಿಗೆ ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಸಮಾಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮನುಷ್ಯನು ನಿರಂತರ ಭಗವದ್ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಆತ್ಮಾನಂದವನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪಡೆಯಲಾರ. ಇನ್ನು ಪಾತಾಳ ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದು ದುಷ್ಪ್ರಾಪ್ಯವೇ ಸರಿ.

ಗರ್ವದಿಂದ ಸರ್ವನಾಶ

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಆರೂಢನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಐದು ಉಪಸರ್ಗಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಾತಿಭ, ಶ್ರಾವಣ, ದೈವ, ಭ್ರಮ ಮತ್ತು ಆವರ್ತ ಎಂದು ಈ ಐದು ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಹೆಸರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಜ್ಞಾನದ ನವ ನವೋನ್ಮೇಷಕ್ಕೆ 'ಪ್ರತಿಭಾ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ಪ್ರತಿಭೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಭಾ ಉಪಸರ್ಗ ಎನ್ನುವರು. ಆದರೆ, ಈ ಪ್ರತಿಭೋನ್ಮೇಷದ ಒಂದು ದುರ್ಗುಣವೆಂದರೆ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಹಂಕಾರದ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣೆ. ಅಹಂಕಾರದ ಉದಯವಾದರೆ, ಆ ಯೋಗಿಯು ತನ್ನ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಸಾವಿರಾರು ಯೋಜನದ ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೂಡ ಕೇಳುವ ಶಕ್ತಿಗೆ ಶ್ರಾವಣ ಉಪಸರ್ಗ ಎನ್ನುವರು. ದೇವತೆಗಳ ಎಂಟು ವಿಧ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ದೇವತೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಗೆ ದೈವ ಎನ್ನುವರು. ಆದರೆ, ಇಂಥ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ನಾನು ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅಹಂಭಾವ ಮೂಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಾಧಕರ ಅಧಃಪಾತ ಕಟ್ಟಿಟ್ಟದ್ದು. ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ಭ್ರಮೆ ಎನ್ನುವದು ತಾಮಸ ದೋಷ. ಯೋಗಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬಗೆಬಗೆಯ ದೋಷಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಾಂತವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ ಅವಲಂಬನವಿಲ್ಲದೆ, ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿ ಅಲೆಯ ತೊಡಗಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಭ್ರಮೆ ಉಪಸರ್ಗ ಎನ್ನುವರು. ಐದನೆಯದಾದ ಆವರ್ತವು ರಾಜಸದೋಷ ಎನಿಸುವುದು. ನೀರಿನ ಸೆಳೆವಿನ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಮನುಷ್ಯನು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಾಗುವಂತೆ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ತನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಘನತರ, ಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಆವರ್ತದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವು ವ್ಯಾಕುಲವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಆವರ್ತ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ಉಪಸರ್ಗಗಳ ಉಪದ್ರವಗಳಿಂದ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುವದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಮುನಿಗಳು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಇವುಗಳ ಸಾಧನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಇರುತ್ತಾರೆ.

ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ

ಆದುದರಿಂದ ಯೋಗಿಯು ಮನೋಮಯವಾದ ಕಂಬಳಿಯ ಆವರಣವನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಅವನ ನಿರಂತರ ಚಿಂತನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಯೋಗಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾತ್ವಿಕ ಆಹಾರವನ್ನೇ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ರಾಜಸ ಹಾಗೂ ತಾಮಸ ಆಹಾರದಿಂದ ಯೋಗಿಗೆ ಎಂದೂ ಸಿದ್ಧಿಯು ಲಭಿಸಲಾರದು. ಸ್ವಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತರಾದ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯ ಶ್ರೋತ್ರಿಯ ಮಹಾತ್ಮರ ಬಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯೋಗಿಯು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಬೇಕು. ಅವರು ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಅನ್ನ

ಹಾಲು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಮೊಸರು, ಕಂದ, ಮೂಲ, ಫಲ, ಹಿಟ್ಟು ಮುಂತಾದ ಪವಿತ್ರ ಆಹಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಆಹಾರ ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಯೋಗಶಾಸಕರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಮರಣ ಸಮಯವನ್ನು ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಕಾಲಪುರುಷನನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ಮರಣವನ್ನು ಕೂಡ ಮೀರಿ ನಿಲ್ಲಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಉಪಾಯವೆಂದರೆ ಮೃತ್ಯುಂಜಯನಾದ ಮಹೇಶ್ವರನ ನಿರಂತರ ಧ್ಯಾನ. ನಿಶ್ಚಲ ಸಮಾಧಿ. ಪರಶಿವನ ಪಾದಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಚರಣ ಪರಿಚರಣ ಪರಾಯಣನಾದ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನೂ, ಸತತ ಶಿವಧ್ಯಾನೈಕತಾನಲೀನ ಮಾನಸನಾಗಿ ಶಿವಮಯನಾಗಿ ಇದ್ದ ಸುಜೀವಿಯನ್ನೂ ಯಾವ ಮೃತ್ಯುವೂ ತನ್ನ ಯಮಪಾಶದಿಂದ ಎಳೆಯಲಾರ. ಆದರೆ ಯೋಗಪಥಾರೂಢನು ತನ್ನ ಮೃತ್ಯುರೂಪ ಕುತ್ತು ಎಂದು ಬರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅದರ ದುಸ್ವಪ್ನ ಮುಂತಾದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂಥ ಸಾವಿನ ಸೂಚಕವಾದ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು -

ಕೆಲವು ಮರಣದ ಮುನ್‌ಸೂಚನೆಗಳು

ಕೆಂಪು ಚರ್ಮ ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಯಾವುದೇ ಪುರುಷನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸೆಳೆದೊಯ್ದರೆ ಅಂಥ ಮನುಷ್ಯನು ಬಹುದಿನ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬ ಸನ್ಯಾಸಿಯು ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುವದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಥವಾ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕರಡಿ, ಕೋತಿಗಳನ್ನು ಹೂಡಿದ ರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೋಗುವಂತೆ ಕಂಡರೆ ಅವನು ಸಾವಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತೆ. ನೀರಿಲ್ಲದ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ, ಬೂದಿ, ಹಾವುಗಳು ತುಂಬಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಂಥ ಸ್ವಪ್ನವು ಮರಣಸೂಚಕ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅಕರಾಳ-ವಿಕರಾಳ ಮನುಷ್ಯನು ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಝಳಪಿಸುತ್ತ ಹೊಡೆಯಲು ಬಂದರೆ, ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹೊಡೆದರೆ ಮೃತ್ಯು ದೂರ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಸೂರ್ಯೋದಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳು ಯಾರದಾದರೂ ಎದುರು ಹಾಯ್ದು ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಪೋಗುತ್ತಿಲಿದ್ದರೆ ಅದು ಮೃತ್ಯು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದರ ಸೂಚಕ.

ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ದುರ್ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಬತ್ತಿಯ ದೀಪ ಆರಿದಾಗ ಅದರ ಕರಕುವಾಸನೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತವಾಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಕಾಣದಿದ್ದರೆ, ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು ಕಂಡರೆ, ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಕಾಣಿಸಿದರೆ, ಕಿವಿಯ ಹಾಳೆಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಜೋತು ಬಿದ್ದರೆ, ಬಲಗಣ್ಣು ಯಾವಾಗಲೂ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿಯಲು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಮುಖವು ಕೆಂಪು ಕೆಂಪಾಗಿ ನಾಲಿಗೆ ಕಪ್ಪಾದರೆ ಒಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟೆ ಕತ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಏರಿ ದಕ್ಷಿಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆ ಹೊರಟಂತೆ ತೋರಿದರೆ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡ ತೆಗ್ಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದರೆ ಎದ್ದು ಬರಲಾರದಂತೆ ಬಂದೀಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದಂತಾದರೆ ಅವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗಾದರೆ, ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಅಲ್ಲಿಂದ ಮೇಲೆ

ಮೇಲೆ ಏಳದಿದ್ದರೆ, ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬರದಿದ್ದರೆ ಅಂತ್ಯಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹಗಲು ಅಥವಾ ರಾತ್ರಿ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳಿಂದ ಹೊಡೆತಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸಾವು ಜಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಯಾವನು ಆಸ್ತಿಕನಾಗಿ ಹರಿಹರ ಗುರು ದೇವತಾಭಕ್ತನಾಗಿಯೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ದೇವರ ನಿಂದೆ, ಧರ್ಮದ ದ್ವೇಷ ಗುರುಗಳ ನಿರ್ಭತ್ಸನೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಅವರು ಬಹುದಿನ ಬಾಳುವದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಯೋಗಿ ನಿರ್ಯಾಣ

ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಅರಿತ ಮಾನವನು ಈ ಮೃತ್ಯು ಸೂಚಕವಾದ ಅಪಶಕುನಗಳಿಂದ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿಯೇ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಆಗಮನದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗಮಾರ್ಗದ ಅಷ್ಟಾಂಗಗಳ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಶಿವ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಿರಚಿತ್ತನಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂಥವರ ಹತ್ತಿರವೂ ಸುಳಿಯಲಾರದು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಛಾಯೆ. ಅಥವಾ ಯೋಗಿಗೆ ಈ ಪಾಂಚಭೌತಿಕ ಶರೀರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ ಮುಕ್ತಿ ಮಂದಿರವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಉತ್ಕಟ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳನ್ನೇ ಗುದದ್ವಾರದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಚತುರ್ದಳ ಚಕ್ರದಿಂದ ಷಟ್‌ಚಕ್ರಕ್ಕೂ, ಷಟ್‌ಚಕ್ರದಿಂದ ದಶದಳ ಚಕ್ರಕ್ಕೂ, ದಶದಳ ಚಕ್ರದಿಂದ ದ್ವಾದಶದಳ ಚಕ್ರಕ್ಕೂ, ಇದರಿಂದ ಷೋಡಶದಳ ಚಕ್ರಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲಿಂದ ದ್ವಿದಳ ಚಕ್ರಕ್ಕೂ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಯುವನ್ನು ಕರೆತಂದು ಸುಷುಮ್ನಾನಾಡಿಯಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸಬೇಕು. ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರ ಸ್ಫೋಟಗೊಂಡು ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣ ಆದರೆ ಆ ಯೋಗಿಯೂ ದೇವಯಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಮುಕ್ತಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವನು.

ಇದೇ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಯೋಗಸಾಧನ ಮಾಡುವ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರಿಗೂ ಕೂಡ ಅನೇಕ ಉಪಸರ್ಗಗಳು ತಾಗುವದುಂಟು. ಈಶಾನ, ರಾಕ್ಷಸ, ಯಕ್ಷ, ಗಂಧರ್ವ, ಇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಪ್ರಜಾಪತಿ, ಬ್ರಹ್ಮ, ಇವರ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಈ ಯೋಗಸಾಧಕರಿಗೆ ಸಂಬದ್ಧವಾದ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಪಾರ್ಥಿವೀ, ಜಲಮಯೀ, ತೈಜಸೀ. ವಾಯವೀ, ಆಕಾಶಸಂಬಂಧಿನೀ, ಮಾನಸೀ, ಅಹಂಕಾರೋದ್ಭವಾ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಜಾ ಎಂದು ಎಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿವೆ ಆ ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತೆ ಎಂಟು ಉಪಭೇದಗಳು ಒಟ್ಟು ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಇವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಈಶಾನಾದಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುಪ್ಪಟ್ಟು, ತಿಪ್ಪಟ್ಟು, ನಾಲ್ಕು ಮುಡಿ, ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವವು. ಈಶಾನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿ, ಮುಂದಿನ ರಾಕ್ಷಸ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು, ಅದರ ಮುಂದಿನ ಯಕ್ಷಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಹೀಗೆ ಕೊನೆಯದಾದ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳು

ಮೊದಲು ಈಶಾನ ಲೋಕದಲ್ಲಿರುವ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ದೇಹದಿಂದ ದೊಡ್ಡವನಾಗುವದು ಅಥವಾ ದಪ್ಪನಾಗುವದು ಅಥವಾ ತೆಳ್ಳಗಾಗುವದು. ಅತ್ಯಂತ

ಸೂಕ್ಷ್ಮನಾಗುವದು. ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕನಾಗುವದು. ಹೊಸ ಹರೆಯದ ಹುಡುಗನಾಗುವದು, ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಜಾತಿಯ ಜೀವರಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರಕಟನಾಗುವದು. ಒಂದೇ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದು. ಪಾರ್ಥಿವ ಅಂಶವಿಲ್ಲದೇ ಕೇವಲ ಜಲ, ತೇಜಸ್ಸು, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಈ ನಾಲ್ಕೇ ಮಹಾಭೂತಗಳಿಂದ ಶರೀರಧಾರಣೆ ಮಾಡುವದು ಇವು ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಪೃಥ್ವೀ ತತ್ವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಈಶಾನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ ಈ ಅಷ್ಟವಿಧ ಸಿದ್ಧಿಗಳು.

ಜಲತತ್ವ ಜಯಸಿದವನಿಗೆ ಬರುವ ಸಿದ್ಧಿಗಳು

ಜಲತತ್ವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಗಳಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಮಾನವನು ಪೃಥ್ವಿಯಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿವಾಸಮಾಡುವನು. ಯಾವ ಹೆದರಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದೇ ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಗಟಗಟ ಕುಡಿಯಬಹುದು. ಅವನು ಬಯಸಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನೀರು, ಹೋದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಸಿರು, ನಿಂತಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬೆಳೆ, ಬಂಜರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅವನ ಆಗಮನದಿಂದ ಜಲಸಮೃದ್ಧಿ, ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಬೆವರು ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಕಾಂತಿ ಕಡಿಮೆ ಯಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪೃಥ್ವಿ ಮತ್ತು ನೀರು ಇವೆರಡು ತತ್ವಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಂಚಮಹಾಭೂತಗಳಲ್ಲಿ, ತೇಜ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಇವು ಮೂರೇ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಅವನು ಶರೀರಧಾರಣ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಈಗ ಹೇಳಿದ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಹಿಂದಿನ ಈಶಾನ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಪೃಥ್ವೀತತ್ವದಿಂದ ಬರುವ ಹಿಂದಿನ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಒಟ್ಟು ಹದಿನಾರು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಜಲತತ್ವ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ ಯೋಗಿಗೆ ಈ ಹದಿನಾರು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ.

ಅಗ್ನಿತತ್ವ ಗೆದ್ದವನಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿ

ಮೂರನೆಯದಾದ ಅಗ್ನಿತತ್ವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಉರಿ ಹಚ್ಚುವದು, ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಹಾಕುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗುವದು. ಕೈಯಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಂಡ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದು, ಸ್ಮರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಬೇಕಾದವರನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವದು. ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಪುನಃ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬದುಕಿಸಿಕೊಡುವದು, ವಾಯು ಮತ್ತು ಆಕಾಶ ಎರಡೇ ತತ್ವಗಳಿಂದ ಶರೀರ ಧಾರಣ ಮಾಡುವದು, ಇವು ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಹಿಂದಿನ ಹದಿನಾರು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಕೂಡಿ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು, ಯಕ್ಷಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ನಾಲ್ಕನೆಯದಾದ ವಾಯವೀಯ ಸಿದ್ಧಿಯು ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ವಿಧ. ಮನಸ್ಸಿನ ವೇಗದಿಂದ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು, ಬೆಟ್ಟದಂಥ ಬಹುಭಾರವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಎತ್ತಾಡುವುದು, ಅರಳೆಗಿಂತ ಹಗುರಾಗುವದು. ಪರ್ವತಕ್ಕಿಂತ ಭಾರವಾಗುವದು, ಎರಡೂ ಕೈಗಳಿದ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು, ಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ನೂಕಿ ಅಥವಾ ಜಗ್ಗಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನೇ ಅಲುಗಾಡಿಸುವುದು, ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಆಕಾಶ ತತ್ವದಿಂದಲೇ ಶರೀರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವದು ಇವು ಎಂಟು ವಾಯವೀಯ ಶಕ್ತಿ

ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ವಾಯುತತ್ವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಈ ಎಂಟು ವಾಯವೀಯ ಸಿದ್ಧಿಗಳಲ್ಲದೇ ಹಿಂದಿನ ಇಪ್ಪತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.

ಐದನೆಯದಾದ ಆಕಾಶಸಿದ್ಧಿಯೂ ಅಷ್ಟವಿಧ. ತನ್ನ ನೆರಳನ್ನು ಉಪಸಂಹರಿಸುವದು, ಇಂದ್ರಿಯಗೋಚರನಾಗದಿರುವದು, ಯಾವಾಗಲೂ ಆಕಾಶದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚರಿಸುವದು, ಮನಸ್ಸು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಶಾಂತವಾಗಿ ಇರಿಸುವುದು, ದೂರದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳುವದು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶಬ್ದ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅರಿಯುವುದು. ರೂಪ ರಸ ಗಂಧ ಸ್ಪರ್ಶಗಳ ಚಿನ್ಹೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವದು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಈ ಎಂಟು ತತ್ವಗಳು ಆಕಾಶತತ್ವದ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವವು. ಇವಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಸೇರಿ ಒಟ್ಟು ನಲವತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಇಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವವು.

ಆರನೆಯದಾದ ಮಾನಸೀ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಉಳಿದ ಸಿದ್ಧಿಯಂತೆ ಎಂಟು ಬಗೆಯದಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬಯಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಡೆಯುವದು. ಮನಬಂದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವದು. ಎಲ್ಲ ತರಹದ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಎಲ್ಲ ರಹಸ್ಯವಾದ ಗುಪ್ತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಣುವದು. ಪ್ರಪಂಚದ ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವದು ಈ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಗೆ ಮಾನಸೀ ಸಿದ್ಧಿ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಹಿಂದಿನ ನಲವತ್ತು ಕೂಡಿ ಒಟ್ಟು ನಲವತ್ತೆಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಚಂದ್ರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಏಳನೆಯದಾದ ಆಹಂಕಾರಿಕ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಉಳಿದ ಸಿದ್ಧಿಗಳಂತೆ ಅಷ್ಟ ಪ್ರಕಾರಕವಾಗಿವೆ. ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಕತ್ತರಿಸುವದು, ಹಸಿ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಒಣಗಿಸುವದು, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಗುಡ್ಡಗಳನ್ನೂ, ಭೂಮಂಡಲಗಳನ್ನೂ, ವನಬಯಲುಗಳನ್ನೂ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಸೀಳಿ ಹಾಕುವದು, ಪ್ರಪಂಚವನ್ನೇ ಬದಲಿಸುವದು, ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಸುಪ್ರಸನ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು, ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮೇಲೆ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಇವು ಎಂಟು, ಹಿಂದಿನ ನಲವತ್ತೆಂಟು, ಒಟ್ಟು ಐವತ್ತಾರು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಯೋಗಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಯೋಗೀಶ್ವರರಿಗೆ ಪ್ರಾಜಾಪತ್ಯ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗುವವು.

ಕೊನೆಯದಾದ ಬುದ್ಧಿಜಾ ಸಿದ್ಧಿಯು ಹಿಂದಿನ ಏಳು ಸಿದ್ಧಿಗಳಂತೆ ಎಂಟು ವಿಧವಾಗಿದೆ. ಸಂಕೇತ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಸಂಸಾರದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವದು, ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಅನುಗ್ರಹದ ವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸುರಿಸುವದು. ಪ್ರಳಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ಪರಬುದ್ಧಿ ಮನಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವದು, ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದು, ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಜೀವತುಂಬಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿ ತೋರಿಸುವದು, ಅಮಂಗಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪರಿಹರಿಸಿ ಸರ್ವರಿಗೂ ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದು ಮತ್ತು ಸರ್ವ ಕರ್ತತ್ವ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನ ಆಗುವದು, ಇವು ಬುದ್ಧಿಜಾ ಸಿದ್ಧಿಯ ಎಂಟು ಉಪಸಿದ್ಧಿಗಳು. ಹಿಂದಿನ ಐವತ್ತಾರು ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಈ ಎಂಟು ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನೂ ಸೇರಿಸಿ ಕೂಡಿಸಿದರೆ ಒಟ್ಟು ಅರವತ್ನಾಲ್ಕು ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿಗೆ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವು.